

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Oplag: 19.600

Nr. 16

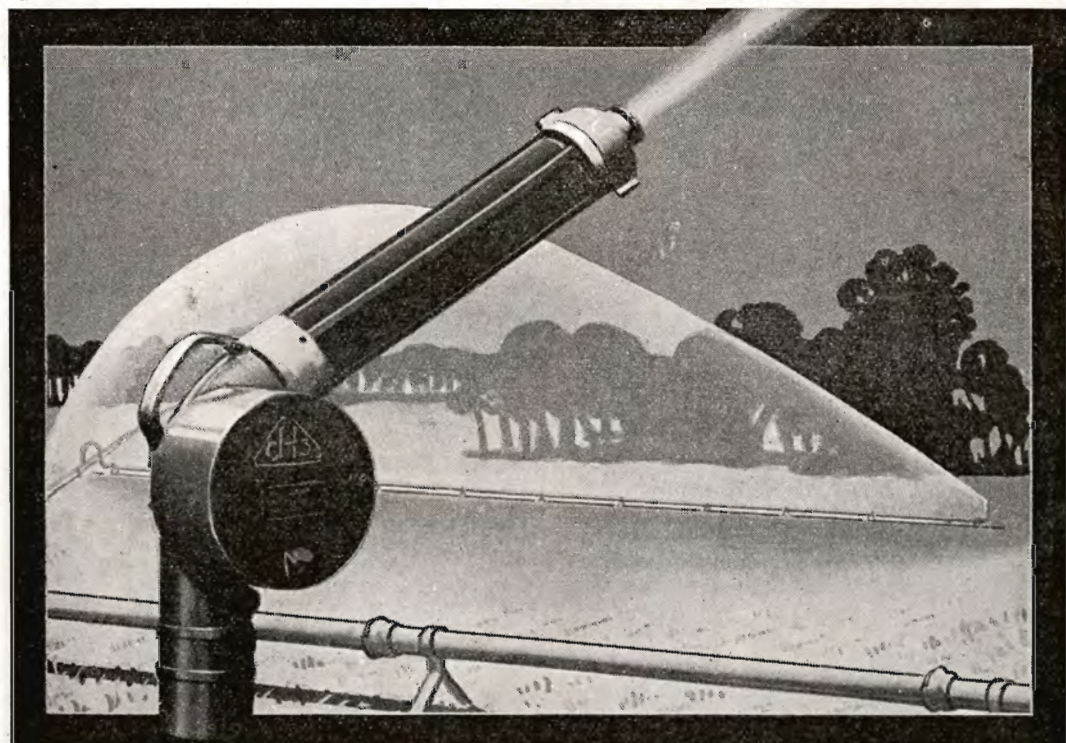

15. decbr.

69. årg.

UDGIVET AF DET DANSKE HEDESELSKAB

1948

VANDINGSANLÆG TIL LANDBRUG

20-aarig Erfaring i Projektering og Fabrikation

Forlang illustreret Brochure

C. H. Clausen

Broager * Telefon 59

*** Jylland

i Digte, Noveller, Romaner og Kulturhistorie

JEPPE AAKJÆR: Rugens Sange

Igen nyt Oplag af en af de mest elskede danske Digtsamlinger. Kr. 8.75. Hermed trykt i 48.250 Ekspl.

MARIE BREGENDAHL: Sødalsfolkene I-II

De berømte Romaner i ny Udgave. »Jeg har altid syntes, at Deres Bøger var som Oaser i Ørkenen«. Sigrid Undset. 2 Bind. Kr. 30.00, indb. 47.00.

Ved KRESTEN H. LIDEGAARD: Graabonden fortæller.

En ægte jysk Fortællers Beretninger om Sæd og Skik i gamle Dage. »Naar man læser denne morsomme og vægtige Bog, har man en Fornemmelse af, at en længst forsvunden Verden staar op af Graven.« Oscar Geismar i Kristeligt Dagblad. Kr. 6.75.

GUDRUN GREGERSEN: Præsten til Ornum og Tuil

Roman om en Præst, hvis Trang til Guds og Guld efter Studieaarenes Trængselstid er ved at tage Magten fra ham. »Hvor staar hun ikke vore inderste Følelser og Instinkter uendelig nær«. Redaktør N. P. Jensen i Generalkorr. 2. Oplag. 10.000 Ekspl. Kr. 7.75.

FREDERIK POULSEN: Jyske Dage og Mennesker

Samlede Folkelivsskildringer fra Østjylland. »Det er min lumske Hensigt at lokke saa mange til at læse denne Bog om Jyder, som det er mig muligt«. Tom Kristensen i Politiken. 3. Oplag, 10.000 Ekspl. Kr. 8.50, indb. 15.00.

**Giv og ønsk Bøger til Julen:
en varig Gave - en varig Glæde.**

GYLDENDAL

SKOVFRØKONTORET

IOHANNES RAHN & SØN NORMASVEJ 21 · KØBENHAVN-VALBY · TELF. VALBY 2

Leverer alle Arter Skovfrø efter forudgaaende Undersøgelse ved Statsfrøkontrollen i København samt med nøje Angivelse af Proveniensen. — Prislister sendes paa Forlangende.

FRØKONTORET

(for undersøgt markfrø)

— Grundlagt 1887 —

KOLDING

Telefon 43

A/S Skive Markfrøkontor

Grundlagt 1896

Telefon 94 Skive

FRØAVL · FRØHANDEL

PALUDANS PLANTESKOLE

· · KLARSKOV · ·

130 tdr. Land

*Skovplanter,
hæk- og hegnplanter,
allétræer*

Forlang prislister

TELEFON KLARSKOV NR. 9

Hulkjærhus Planteskole

RØDKJÆRSBRO

Telefon Ans 25

*Planter til skove,
læhegn og haver*

Herning Hede- & Discontobank

10-12¹/₄, 2¹/₄-5

Telefon 5 · 273 · 7er

Sophus Berendsen A/S

V. Farimagsgade 41 · København V.

Kannikkegade 18 · Aarhus

ALT I ENTREPRENØRMATERIEL

Leverandør til Hedeselskabet

Brostrøm's Planteskole

VIBORG

ved C. Nielsen

Telefon 42

leverer alle

**planter for have,
mark og skov**

*Haardføre og veldrevne
arter for ethvert formaal*

Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62
og fiskerihavnen

Fræsning

af eng og mose samt pløjning
og grubning af planteriller
udføres med nye maskiner.

Vagn Jensen,

Vesterlund.

Telefon Vester 31 u.

Randers Planteskole

v. Petri Petersen

Telefon 423

Alt i haardføre
og veludviklede planter
til have, mark og skov

Frøaviscentret

HUNSBALLE

Holstebro · Tlf. 353

Frøavl og frøhandel

Rødkjærsbro Cementvarefabrik

ved I. T. BIRK · · · · · Telef. Rødkjærsbro 14

Fører kun Δ mærkede varer.

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres.

FORLANG TILBUD

Trifoliums Frø

giver stor Høst.

Anvend kun

ORIGINALE

RIMAS

RESERVEDELE

til

briketpressere
formbrændselspressere
formtørvspressere
ælteværker

RINGSTED JERNSTØBERI & MASKINFABRIK A/S

HAMMERUM
HERREDS

Spare- og Laanekasse

Herring - Telf. 10 . 314

Østergade 6

Kontortid: 10-12,30 og 14,30-17

Tegn annonce i

Jydsk Telefonbog

Jydsk Telefon-Aktieselskab

Århus

Røde

drænrør

2"-12"

- Fredenshøj
- Teglværk

Aabenraa . Telefon 2127

Dansk Landbrugs-
og Handelslaboratorium

ved R. KROGH

ODENSE

Telefon 1731 . 2 lin.

Røde — 2" — 12" — Drænrør.

Forlang tilbud.

Akts. Frederiksholms Tegl- & Kalkværker.
Rosenørnsallé 18. — København V. — Central 282.

Kjellerup Betonvarefabrik

ved I. T. BIRK . Foreleb. til Rødkjærsbro 14

Fører kun Δ mærkede varer.

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres.

FORLANG TILBUD

Jordbrugskalk.

Pulv. kridt.

Gug Kalkværk A/S,

Gug ved Aalborg.

Alle henvendelser
bedes rettet til

Salgskontoret:

Elmeallé 2, Hasseris, Aalborg.
Telefon 2908.

STRYG elektrisk...

A/s Fiskbæk Briketfabrik

SPRIT

til teknisk Anvendelse.

Hedeselskabets

Tidsskrift

Nr. 16

15. decbr. 1948

69. årg.

Indtrædende medlemmer indtegnes hos selskabets forretningsførere. Medlemsbidraget er enten årlig mindst 5 kr eller en gang for alle mindst 100 kr. Større bidrag modtages gerne. Tidsskriftet udgår ca 16 gange årligt og sendes uden vederlag til selskabets medlemmer. Annoncepriser bedes sendt til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg. Annoncepris 40 øre pr mm. Oplag 19.600 eksemplarer.

Indhold: Rekord for dræning. — Hedeselskabets forretningsførere. — Tilvirkningen af tørv i 1948. — Litteratur: Da står en ny tids bonde. - Danske oldtidsminder. — Statstilskud til transport af mergel og kalk. — Mindre meddelelser.

Rekord for dræning.

Et usædvanligt stort arbejdsår.

Hedeselskabets mose- og engafdeling havde pr. 1. november i tiden siden 1. januar 1948 fuldført arbejder vedrørende dræning, regulering af vandløb og kulturplaner for 21,8 mill. kr. Disse arbejder omfatter ialt 21 417 ha.

Afdelingsleder *Schledermann Larsen* oplyser på redaktionens forespørgsel, at disse tal betyder rekord i alle retninger, idet Hedeselskabet aldrig tidligere har afsluttet så mange arbejder.

Årsagen hertil er, forklarer afdelingslederen, at der i år har været tilstrækkelig arbejdskraft til rådighed, således at en mængde af de arbejder, der i de foregående 5—6 år har været færdigprojekteret, men *ikke* udført på grund af mangel på arbejdskraft og drænrør, i år har kunnet tages op med kort varsel. Drænrør har der egentlig ikke været overproduktion af, men på mange landejendomme har ejeren haft rørene liggende klare til anvendelse, så snart arbejdskraften var til stede. Det er derved, at de forannævnte rekordtal er nået.

Hedeselskabets forretningsførere.

Hedeselskabets hidtidige forretningsfører for *Engbjerg* distrikt, kreditforeningsrepræsentant *Eskild Munksgaard*, Klinkby, har på grund af manglende tid ønsket at afgive dette hverv, som derefter er overtaget af gårdejer *Anders Sværke*, Over Kammersgård, Klikby.

Tilvirkningen af tørv i 1948.

Af konsulent A. Krøigaard.

Historien synes at gentage sig. I hvert fald er det iøjnefaldende, at tørveproduktionens forløb under de to efterkrigsperioder, den nuværende generation har oplevet, er påfaldende ensartet. Umiddelbart efter krigens ophør dalede produktionen kendeligt; antagelig som en naturlig reaktion efter det forcerede arbejde i årene forud samt en — ganske vist uberettiget — forventning om øjeblikkelig import af kul og koks. Derpå fulgte i det næste år erkendelsen af, at det ikke går så let med at skaffe udenlandsk brændsel fra en sønderslået verden, og produktionen af tørv blev derfor sat op til at andrage i nærheden af krigsproduktionen. Først efter tre års forløb kom der rigtig gang i brændselsimporten, og for den hjemlige brændselsindustri bliver det krisetid med svigtende afsætning og viggende priser.

Således gik det i 1918—21, og sådan er det gået 1945—48. Den på side 265 viste grafiske fremstilling af tørveproduktionens størrelse gennem årene viser, at tørveproduktionen denne gang har været af en helt anden størrelsesorden end sidst, men billederne af de tre år efter krigen ligner hinanden. Skal man herefter drage slutninger med hensyn til 1949, ser det ikke så godt ud for tørveproducenterne, idet produktionen i 1922 gik ned til under halvdelen af, hvad den var i 1921. Det må dog tilføjes, at der i 1922 kunne være afsat nogle flere tørv, end der produceredes.

Om året 1948 er der fra et tørveproducentstandpunkt ikke meget godt at sige. For de fleste af de virksomheder, der er oprettet under og efter krigen, og som endnu ikke var passende afskrevet, måtte arbejdet i nogen grad være præget af sandsynligheden for, at det var det sidste år og dermed den sidste chance for at opnå balance, og de vilkår, vejr-guderne og andre myndigheder bød på, understøttede ikke de forhåbninger, der måtte næres til sæsonen.

Vejrforholdene.

Det begyndte ellers meget godt. Vinteren 1947—48 var mild, og *marts* måned var mild og regnfattig, og der var et forholdsvis stort antal solskinstimer. Også *april* var mild og endvidere for den sidste halvdels vedkommende meget solrig.

Tørveproduktionen kunne således igangsættes tidligt, og da læggepladserne var tømte allerede tidligt i efteråret 1947, var de i fin stand, og der var god plads, så arbejdet kunne gå rask fra hånden. Nattefrost var der ikke meget af, og det hele så i grunden godt ud.

Maj måned gav også — især i Jylland — godt vejr, men i månedens sidste halvdel, efterhånden som de først producerede tørv var leveringstjenlige, kom de første varsler om den svigtende afsætning, der skulle karakterisere sommeren.

Sammendrag af nedbørsobservationer i april—september 1948.

Millimeter.

Jylland	April	Maj	Juni	Juli	August	Septbr.
Normal nedbør	42	44	48	65	88	64
Over normalen	3		0		2	38
Under normalen		21	0	5		
Øerne						
Normal nedbør	38	40	45	63	72	50
Over normalen		6			19	
Under normalen	12		10	9		5

I juni var vejret noget ustadigt, men hvad værre var, det viste sig næsten umuligt at afsætte tørv af sekunda kvalitet. Skæretørv var ganske usælgelige, og slet ikke så få af de mindre virksomheder indstillede driften. Denne udvikling fortsattes i juli måned; vejret var ustadigt, og i flere af tørveområderne i Jylland faldt der vældige tordenbyger. Afsætningen var yderst treven, og mange producenter, hvis læggepladser var fyldt, måtte gå og tælle på knapperne: Skal vi vinterstakke tørvene, eller kan vi håbe på, at situationen bedres i sidste øjeblik, så produktionen kan fortsættes? Situationen blev ikke bedre, og i begyndelsen af august var tørvetilvirkningen ophørt næsten overalt. Tilbage var at bjerge, hvad bjerges kunne i løbet af august og september. Vejret var især i september overordentlig regnfuldt i Jylland, og heller ikke oktober bød på gode betingelser for tørringen af tørvene på læggepladserne.

Nedbørsforholdene vil iøvrigt fremgå af hosstående tabellariske oversigt, der godhedsfuldt er meddelt af Meteorologisk Institut.

Produktionens størrelse.

Ved henvendelse til de kommunale brændselsudvalg har Hedeselskabet ligesom i de foregående år fået oplysning om navn og adresse på alle de tørvevirksomheder, der har fremstillet tørv til salg i 1948, og Hedeselskabet er meget taknemlig for den beredvillighed og omhu, som udvalgene har udvist.

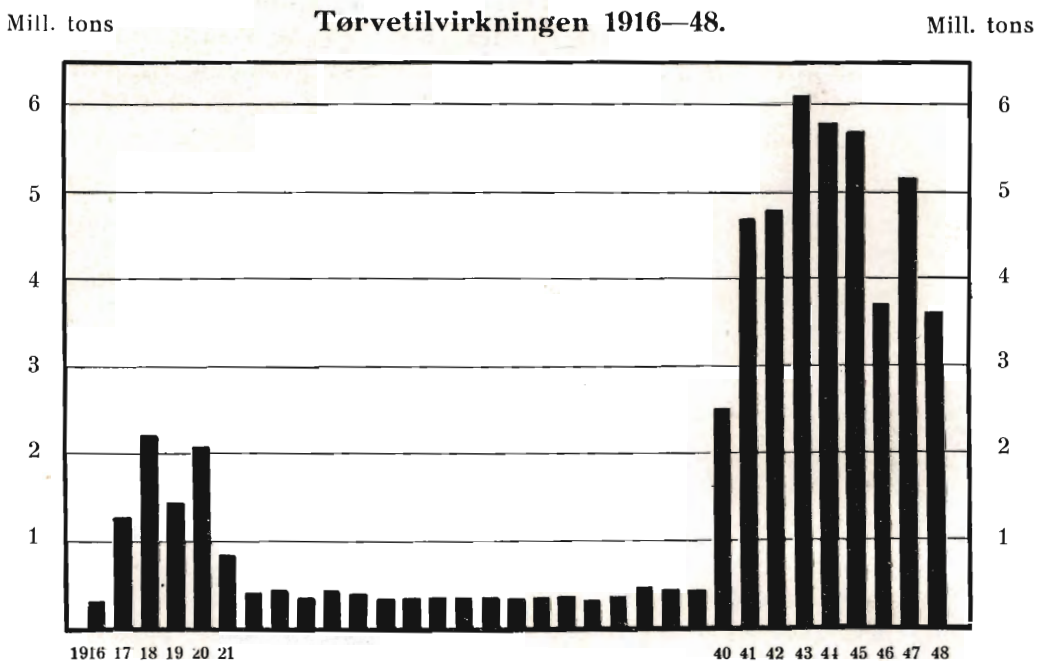
Antallet af tørvevirksomheder har herefter i 1948 været 3757 mod 5033 i 1947.

Tørvetilvirkningen 1948.

Amt	Efter besvarede forespørgsler						Ubesvarede forespørgsler		Anslået produktion til eget forbrug	Samlet produktion 1948	Samlet produktion 1947	Ændring fra 1947 til 1948 pet	Arbejdskraft (beregnet)	
	Antal producenter	Våddæltet tørv Tons	Presse-tørv Tons	Skæretørv Tons	Fræsetørv Tons	Ialt Tons	Antal	Beregnet produktion Tons					Mænd	Kvinder og børn
Hjørring.....	240	20.063	128.289	20.592	50.947	219.891	147	116.130	23.200	359.221	547.030	÷ 35	2190	1100
Thisted.....	91	19.664	—	228	—	19.892	71	15.478	15.200	50.570	55.285	÷ 8	500	300
Aalborg.....	239	17.658	109.152	34.774	4.110	165.694	75	51.975	20.800	238.469	398.090	÷ 40	2200	920
Randers.....	186	96.777	31.661	8.716	67.905	205.059	88	69.520	19.200	293.779	326.276	÷ 10	1775	815
Aarhus.....	13	2.787	4.663	143	—	7.593	10	5.840	4.000	17.433	30.209	÷ 42	180	70
Skanderborg.....	57	11.372	27.663	448	—	39.483	38	26.334	6.600	72.417	138.606	÷ 48	575	260
Vejle.....	74	26.850	24.786	2.687	4.105	58.428	44	34.760	17.200	110.388	157.003	÷ 30	720	225
Viborg.....	261	93.817	116.403	9.497	2.760	222.477	131	111.612	24.400	358.489	488.811	÷ 27	2620	1410
Ringkøbing.....	259	62.689	79.170	14.978	3.425	160.262	119	73.661	26.400	260.323	430.253	÷ 40	2015	980
Ribe.....	188	45.311	67.469	3.395	10.615	126.790	88	59.312	22.940	209.042	363.286	÷ 42	1775	545
Haderslev.....	33	12.350	12.732	260	380	25.722	15	11.685	8.000	45.407	89.713	÷ 49	360	95
Tønder.....	69	10.514	32.098	883	5.337	48.832	44	31.152	7.600	87.584	124.966	÷ 30	780	110
Aab.-Sønderbg.....	101	89.362	35.280	—	5.630	130.272	69	54.510	8.800	193.582	278.180	÷ 30	950	310
Jylland ialt.....	1811	509.214	669.366	96.601	155.214	1.430.395	939	661.969	204.340	2.296.704	3.427.708	÷ 33	16640	7140
Odense.....	35	12.437	6.901	—	—	19.338	19	10.507	20.000	49.845	70.316	÷ 29	390	155
Svendborg.....	72	30.630	22.491	135	—	53.256	30	22.200	20.000	95.456	127.148	÷ 25	820	380
Frederiksborg.....	67	14.251	57.964	1.690	10.250	84.155	43	54.008	6.550	144.713	251.954	÷ 47	635	360
København.....	36	18.234	10.965	1.022	8.366	38.587	31	33.232	5.900	77.719	119.481	÷ 35	375	185
Holbæk.....	181	52.491	41.510	1.952	176.052	272.005	129	193.887	7.275	473.167	411.432	+ 15	1800	660
Sorø.....	71	38.609	13.323	—	24.107	76.039	53	56.763	6.000	138.802	265.796	÷ 48	690	450
Præstø.....	60	40.398	3.847	—	38.645	82.890	56	77.392	8.100	168.382	195.216	÷ 14	740	510
Maribo.....	67	34.972	37.756	—	18.275	91.003	53	71.974	7.000	169.977	296.351	÷ 43	955	615
Bornholm.....	1	—	695	—	—	695	3	1.000	400	2.095	2.737	—	15	5
Øerne ialt.....	590	242.022	195.452	4.799	275.695	717.968	417	520.963	81.225	1.320.156	1.740.431	÷ 24	6420	3320
Hele landet.....	2401	751.236	864.818	101.400	430.909	2.148.363	1356	1.182.932	285.565	3.616.860	5.168.139	÷ 30	23060	10460

Det bør bemærkes, at en del tørvefabrikker har virksomheder i to eller flere forskellige kommuner, og antallet af tørvefabrikker må antages at være mindre end de ovenfor angivne tal.

Omkring 1. september udsendtes til alle virksomhederne et spørgeskema med spørgsmål om produktionens art og størrelse, stykvægten af de fremstillede tørv, produktionens varighed, samt antallet af

beskæftigede mandlige arbejdere, kvinder og børn. Endvidere gav skemaet plads til fremsættelse af særlige bemærkninger.

Pr. 10. november havde Hedeselskabet modtaget 2401 besvarelser, svarende til ca. 64 pct. af samtlige forespørgsler, og man er de besvarende fabrikker tak skyldig for det materiale, der hermed er stillet til rådighed for udarbejdelsen af nærværende oversigt. Det procentiske antal besvarelser er noget mindre end tidligere, hvilket utvivlsomt må tilskrives en efterhånden tiltagende lede ved den flom af spørgeskemaer og deslige, der vælter ind ad postkasserne, samt måske også i nogen grad en mangel på interesse for alt, hvad der har med tørv at gøre.

I hestående tabel er der foretaget en amtsvis opgørelse over tørvetilvirkningen på de virksomheder, hvorfra der forelå indberetning inden den 10. november. For virksomhederne, hvorfra der ikke foreligger oplysning, er produktionen beregnet på grundlag af gen-

nemsnitstallene for de produktioner, hvorfra tallene kendes, og det kan tilføjes, at tallene fra de ca. 100 besvarelser, der er indkommet efter nævnte dato, ganske synes at berettigge hertil. Endvidere er på samme måde som tidligere anslået, hvor stor produktionen af tørv til brug i egen husholdning har været i hvert amt.

Den samlede produktion af tørv i 1948 (herunder fræsetørv til fremstilling af formbrændsel og tørvebriketter) har herefter i hele landet været ca. 3,6 mill. tons, nemlig for Jylland ca. 2,3 mill. og for Øerne ca. 1,3 mill. tons. I forhold til 1947 er der for landet som helhed en tilbagegang på ca. 30 pct.

Tilbagegangen er gennemgående størst i Jylland, nemlig ca. 33 pct., men der er dog en ret betydelig forskel for de forskellige amter. Medens der i Randers og Thisted amter kun er produceret en halv snes procent mindre end i fjor, har Aarhus, Skanderborg, Ribe og Haderslev amter sat produktionen ned til omkring det halve. I Hjørring og Randers amter er der sket en stigning i tilvirkningen af fræsetørv til briketfremstilling, hvorimod fræsetørvtilvirkningen i de øvrige amter er gået tilbage.

På Fyn er der en tilbagegang på 25—30 pct., nogenlunde jævnt fordelt over hele landsdelen.

Med hensyn til Sjælland er det overraskende, at det fremdeles er muligt at opnå så stor en produktion i de to nordsjællandske amter, idet et stedse stigende antal af moserne her nu er ganske tømt for tørvemasse. Tallene fra Holbæk amt viser en lille fremgang, men det må erkendes, at materialet fra dette amt er behæftet med forholdsvis stor usikkerhed, fordi der her findes et antal virksomheder, der har så stor en produktion, at gennemsnitsberegningerne påvirkes i temmelig høj grad af tilstedeværelse eller mangel af nogle af dem. Det kan ikke anses for udelukket, at den for 1947 angivne produktion er temmelig lille.

På Lolland-Falster er produktionen næsten halveret, og især har der været stærk tilbagegang i produktionen af fræsetørv.

Forholdet mellem de forskellige arter af tørv kan ikke opgøres med fuld sikkerhed, som følge af at så mange producenter ikke har besvaret spørgeskemaet, men det er dog tydeligt, at fremstillingen af skæretørv er gået stærkt tilbage i sammenligning med æltetørv og pressetørv. Også fremstillingen af fræsetørv er gået forholdsvis stærkt tilbage først og fremmest på grund af uheldige vejrforhold, men også på grund af den vanskelige afsætning.

Det foreliggende materiale tillader ikke en opgørelse af, hvor stor en del af produktionen der er leveret, og hvor stor en del der

VESTJYLLANDS MÆRGELFORSYNING

Andelselskab

påtager sig

udnyttelse af lokale lejer og tilrettelægning af mergelleverancer.

Moderne grab-materiel til rådighed. - Levering af højprocentig mergel fra egne lejer.
Jordbrugskalk og pulv. kalk i fine kvaliteter fra Hillerslev Kalkværk.

Alle oplysninger og tilbud fås hos:

TRIER HØJ,
kasserør,
Vostrup.

I. M. LAURIDSEN,
næstformand,
Gørding.

JESPER JESPERSEN,
formand,
Gødstrup.

Kender De

DYRKNINGSVÆRDIEN af de forskellige frøstammer

Statens forsøg giver Dem et klart billede heraf og viser, at vore frøstammer igen har placeret sig i topklassen — en garanti for at De ved benyttelse heraf har mulighed for afgrøder af største værdi. Hvis De ønsker frø af bestemte sorter eller stammer, bør De omgående indgive bestilling til

BRUGSEN - hvis De ikke er medlem heraf til
LANDBO- eller
HUSMANDSFORENINGEN

FDB FRØ - MED DEN EFFEKTIVE GARANTI

Vestjysk Trælasthanandel

Varde
Betonvarefabrik

H. Kunøe og Aage Pedersen
Varde . Tlf. 519 - 520

Landbrugsrør

(drænrør)
efter Ingf. normer.

FORLANG TILBUD

Handelsbanken i Viborg

Filial af Aktieselskabet
Københavns Handelsbank

Kontortid: 9—15
Telefon 1500 (5 linier)
Kontor i Karup

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telefon 1400 (3 Lin.)

Sct. Mathiasgade 68
Kontortid: Kl. 9—15

Telefon 58

Sydvestjydske Teglværkers Salgskontor
Øged

Telefon 59

Petersværk Betonvare-Industri.
Nørresundby. - Tlf. 1055 (2 lin.)

Alt i betonvarer efter D. S. 400.
Bænkst. møgel "Ringtanken" (Dansk patent nr. 59820).
Egne fremstillingsmetoder af højeste standard

RØDE FRÆNRØR

føres altid på lager fra 2" til 8" — Tilbud til tjeneste.

A/S Gammelgaard Teglværk.
Telefon 187 Skive.

Stenvad
Cementstøberi

Telf. 6 Stenvad
Arnold Westmark

Alle Δ mærkede rør føres
Altid leveringsdygtig

RESENBRO
CEMENTSTØBERI
v/ ingeniør C. G. Madsen
Telefon 34

Prima betonrør efter dansk
ingeniørforenings normer.
Mrk. \ i alle gangbare di-
mensioner fra 10—60 cm så-
vel med som uden muffe.
FORLANG TILBUD

L. Hammerich & Co.
Specialforretning i bygningstykler.
Grundlagt 1854. Tlf. 7060 (3 linier)
Århus

Skive Cementstøberi

KNUD ØSTERGAARD
Telefon 92 i

Normrør
med garantimærket Δ
Imprægnering
Brændrør

Krogsgades
Cementstøberi

v/ J. C. Halvorsen & Sønner.
Kontor:
Dannebrogsgade 22, Århus.
Telefon 5019 - 5020.

Ny fabrik i Vejlbj
Tlf. Riisskov 9319.
Alt i betonvarer D S. 400.

Bjerringbro
Cementvarefabrik

ved Th. Petersen
Telf. 111, Bjerringbro

*
ALLE
MÆRKEDE RØR
Imprægnerede
og uimprægnerede

Stort lager
Altid leveringsdygtig

HORNBÆK
CEMENTVARE- OG
MØFTELFABRIK

Marius Od m
Telef. 400 Randers

Kun Δ -mærkede varer
føres. - Største lager.
Bedste kvaliteter.
Forlang tilbud.

Røde Drænrør
indtil 16" diameter

A/S Hvorslev Teglværk
p/ Ulstrup - Telefon 67 Ulstrup

Midtjydske Betonvarefabrikker

Fabrik & lager — Telf. Herning 476
Herning & Lind. Telf. Lind 45
Lager af Δ mrk. betonvarer

RØDE DRÆNRØR
TAGSTEN
MURSTEN

=
Kählers Teglværk
Korsør

HØJSLEV TEGLVÆRKER A/S

Prima, røde drænrør
i størrelse fra 2 til 15 tommer Tlf. Højslev 3
Indhent tilbud

Midtjydske Teglværkers Salgskontor

Telefon Skive 1030

S. m. b. A

Telefon Viborg 1330

Alle størrelser i drænrør leveres

Hedeselskabets Tidsskrift

1948

(69. årgang)

Udgivet af
Det danske Hedeselskab

Viborg
Carlo Mortensens Bogtrykkeri
1948

Redaktionsudvalg:
Afdelingsleder, civilingeniør **J Parbo** (formand),
afdelingsleder, skovrider **B. Steenstrup**,
botaniker **N. C. Nielsen**.

Redaktør **Har. Skodshøj**.

INDHOLD

Administration:	Side
Ved årsskiftet, af Chr. Lüttichau og N. Basse	1
Hedeselskabets bestyrelse, af N. Basse	4
Hedeselskabets bestyrelse	27
Hedeselskabets årsmøde	115
Årsberetning 1947—48, ved N. Basse	123, 155
Hedeselskabets repræsentantskabsmøde, ref. v. H. Skodshøj	181
Hedeselskabets regnskab	204

Plantning og skovvæsen:

Fra plantningsforeningerne	21, 49, 55,	74
A/s Steen Blicher, af Har. Skodshøj	42, 58, 67,	80
534 millioner		53
Det farlige forår		77
Plantning af nåletræer, af E. Voigt	78,	95
Plantning af nåletræer, svar fra C. F. Jensen		79
I april, af C. Christensen		80
I maj, af C. Christensen		95
I juni, af C. Christensen		106
Statsskovenes udbytte, af C. Christensen		108
100 kr. i præmie	118,	200
Plantningsforeningernes årsmøde, ref. v. H. Skodshøj	119	190
I oktober, af C. Christensen		221
Langdal Plantage, af C. F. Jensen	223,	237
Dansk plantageforsikringsforening, v. Ditlev Petersen		226
Lævirkning, af Martin Jensen		229
I november, af C. Christensen		244
Statstilskud til plantager		247
Ny læplantningsfilm		259

Grundforbedring, mose- og engkultur:

Nye virkefelter, af C. V. Schledermann Larsen	10	
Fra Hedeselskabets grundforbedringsvirksomhed, af C. V. S. L.	23, 41, 54, 78, 94, 118, 208, 210,	257
Forsøg med kunstig vanding, af N. C. Nielsen		5
Jords vandkapital, af Martin Olsen	90, 116, 153, 179, 186, 201,	213
Nogle rejseindtryk fra Holland, af Niels J. Dahl	97,	106
Dræningsarbejdets mekanisering, af C. V. Schledermann Larsen		213
Problemer vedrørende jords vandhusholdning, af Martin Olsen		250
Rekord for dræning		261

Moseindustri:

Tørve- og brunkulsproduktionen i 1947, belyst ved analyser, af Th. Mogensen	28
Tilvirkningen af tørvestrøelse i 1947, af A. Krøigaard	40
Tørveordningen for 1948, af A. Krøigaard	65
Arbejdskraften ved tørveproduktionen, af A. Krøigaard	71
Sveriges brændtørve-industri 1940—46, af A. Krøigaard	211
Tilvirkningen af tørv i 1948, af A. Krøigaard	262

Litteratur:

	Side
Vejene synger, af H. S.	62
Australien og New Zealand, af H. S.	63
Spind og bind, af H. S.	63
Kornstørrelsesfordelingen i kalk og mergel, anm. v. S. P. Sørensen . .	101
Landet bag klitterne, ved has.	111
Bonde og handelsmand, ved H. S.	245
Vildt og vilddyr, v. H. S.	245
Fjorten dage i Jylland, v. H. S.	258
Nogle erindringer, v. H. S.	258
Moser og tørv, v. H. S.	258
Da står en ny tids bonde, v. H. S.	270
Danske oldtidsminder, v. H. S.	271

Dødsfald:

Godsejer Kield Kiildsen, Lynderupgaard	51
Skovrider Chr. Christensen, Vorbasse	185

Forskelligt:

Legatuddeling, af N. Basse	14,	35
Understøttelsesfondet		23
Regler for statsilskud til transport af mergel og kalk, af J. P. Olesen		109
75 år, direktør C. E. Flensborg		116
Legatuddeling		182
Mergelselskabernes årsmøde, ref. v. H. Skodshøj		195
60 år, departementschef Stahlschmidt		209
Kongenshus, v. H. S.		209
Hedebrugets generalforsamling		221
Ingen skønnere gerning —, 60 år, direktør N. Basse, v. Har. Skodshøj		232
Kongenshus		249
Statstilskud til transport af mergel og kalk		271
Mindre meddelelser:		
Stenholt Plantage		24
Hedeselskabets maskincentral		24
Skanderborg plantningsforening 50 år	25,	50
Tørveproduktionen i Norge		26
Pligthugsten af brænde		50
Maksimalpriserne på træ		50
Det grønnske fideikommiss' hedeopkøb		64
Mergling i Danmarks oldtid		64
Storbritanniens tørveforekomster		76
Tim læplantningslaug, 25 år		88
Krøsbær		102
Den danskbyggede spreder		103
Flyvemaskine mod larver		104
»Grundforbættring«		104
Landvindingen i Vadehavet		194
Lidt historie om plantningsforeningerne		194
A/s Plantningsselskabet Sønderjylland		203
Lyngblomstring, honning og tyttebær		228
Københavns plantageselskab		228
Ingen pligthugst		246
Lyngens alder		260
Skovarbejderskole		272

FORFATTERFORTEGNELSE

	Side
Basse, Niels og Chr. Lüttichau: Ved årsskiftet	1
Basse, Niels: Hedeselskabets bestyrelse	4
» : Legatuddeling	14, 35
» : Årsberetningen 1947—48	123, 155
Christensen, C.: I april	80
» : I maj	95
» : I juni	106
» : Statsskovenes udbytte 1946—47	108
» : I oktober	221
» : I november	244
Dahl, Niels J.: Nogle rejseindtryk fra Holland	97, 106
Jensen, C. F.: Plantning af nåletræer, et svar	79
» : Langdal Plantage	223, 237
Jensen, Martin: Lævirkning	229
Krøigaard, A.: Tilvirkningen af tørvestrøelse i 1947	40
» : Tørveordningen for 1948	65
» : Arbejdskraften ved tørveproduktionen	71
» : Sveriges brændtørv-industri 1940—46	211
» : Tilvirkningen af tørv i 1948	262
Larsen, C. V. Schledermann: Nye virkefelter	10
» : Fra Hedeselskabets grundforbedringsvirksomhed 23, 41, 54, 78, 94, 118, 208, 210,	257
» : Dræningsarbejdets mekanisering	213
Lüttichau, Chr. og Niels Basse: Ved årsskiftet	1
Mogensen, Th.: Tørve- og brunkulsproduktionen 1947, belyst ved analyser	28
Nielsen, N. C.: Forsøg med kunstig vanding	5
Olesen, J. P.: Regler for statstilskud til transport af mergel og kalk	109
Olsen, Martin: Jords vandkapital	90, 116, 153, 179, 186, 201, 213
» : Problemer vedrørende jords vandhusholdning	250
Petersen, Ditlev: Dansk plantageforsikringsforening	226
Skodshøj, Har.: A/s Steen Blicher	42, 58, 67, 80
» : Godsejer Kield Kieldsen	51
» : 534 millioner	53
» : Vejene synger, anm.	62
» : Australien og New Zealand, anm.	63
» : Spind og bind, anm.	63
» : Landet bag klitterne, anm.	111
» : Plantningsforeningernes årsmøde, ref.	119
» : Hedeselskabets repræsentantskabsmøde, ref.	181
» : Skovrider Chr. Christensen, nekrolog	185
» : Mergelselskabernes årsmøde, ref.	195
» : Kongenshus	209
» : Ingen skønnere gerning	232
» : Fjorten dage i Jylland, anm.	258
» : Nogle erindringer, anm.	258
» : Moser og tørv, anm.	258
» : Da står en ny tids bonde, anm.	270
» : Danske oldtidsminder, anm.	271
Sørensen, S. P.: Kornstørrelsesfordelingen i mergel og kalk, anm.	101
Voigt, E.: Plantning af nåletræ	78, 95

Fortegnelse over Hedeselskabets repræsentanter og bestyrelse.

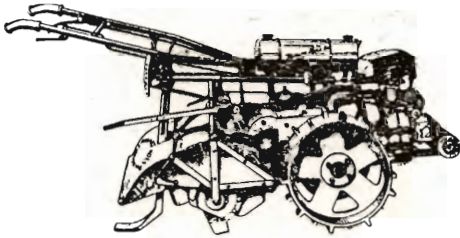
	Ar for sidste valg	1. gang valgt
Repræsentanter :		
<i>Aabenraa-Sønderborg amter:</i>		
Konsul, direktør Kr. Hansen, Aabenraa	(1944)	(1938)
Grdr. Hans Schmidt, Kollund	(1947)	(1941)
<i>Aalborg amt:</i>		
Amtsrådsmedlem N. C. Nielsen, R., Villa Bakkely, Langholt	(1944)	(1914)
Direktør Brink Jensen, Husmands- kreditforeningen, Aalborg	(1947)	(1941)
<i>Arhus og Skanderborg amter:</i>		
Direktør E. Faber, Ry Nørskov, Ry	(1944)	(1944)
Proprietær Arentoft, Kysinggaard, Odder	(1944)	(1944)
Godsejer A. Pontoppidan, Constantinsborg, Ormslev	(1947)	(1947)
<i>Haderslev-Tønder amter:</i>		
Amtsrådsmedlem, Grdr. Jens Hørlück, R., Skodborg	(1944)	(1921)
Borgmester, apoteker J. Kjems, R., Løgumkloster	(1947)	(1941)
<i>Hjørring amt:</i>		
— — — (1944).		
Husmand J. Libak Hansen, Agdrup, Taars	(1944)	(1932)
Proprietær Aage Holm, R., Eskjær, Tolne	(1947)	(1935)
<i>Randers amt:</i>		
Kammerherre, hofjægermester A. Mourier- Petersen, R., Dbm., Rugaard, Hyllested	(1944)	(1908)
Folketingsmand Edvard Sørensen, Lindbjerg, Randers	(1947)	(1947)
Grdr. Johs. Grosen, »Vestervang«, Skæring pr. Hjortshøj	(1947)	(1947)
<i>Ribe amt:</i>		
Grdr. Søren Johansen, Holsted	(1944)	(1938)
Folketingsmand, Grdr. Olav Øllgaard, Gredstedgaard, Gredstedbro	(1947)	(1941)
Direktør O. Vang Lauridsen, R., Vejen	(1947)	(1935)

	År for sidste valg	1. gang valgt
<i>Ringkøbing amt:</i>		
Grdr. Jens Hagelskjær, R., Brandkjærgaard, Ilskov	(1944)	(1944)
Amtmand A. Karberg, K., Dbm., Ringkøbing	(1947)	(1935)
Grdr. P. Chr. Nagstrup, Ulfborg	(1947)	(1941)
<i>Thisted amt:</i>		
— — — (1944).		
Planteskoleejer Oscar Bang, R., Nykøbing M.	(1947)	(1947)
<i>Vejle amt:</i>		
Hofjægermester F. Neergaard, R., Dbm., Tirsbæk, Vejle	(1944)	(1932)
Lærer Rasmus Mortensen, R., Lindeballe, Gadbjerg	(1947)	(1941)
Grdr. Karl Midtgaard, Herningvej 61, Brande	(1947)	(1947)
<i>Viborg amt:</i>		
— — — (1944).		
Hofjægermester Chr. Lüttichau, R., Dbm., Tjele, Ørum Sdrl.	(1947)	(1923)
Fhv. folketingsmand Laust Nørskov, R., Nørskovgaard, Møltrup. <i>Næstformand 1948</i>	(1947)	(1923)
<i>Svendborg amt:</i>		
Redaktør Stenbæk, R., Svendborg	(1947)	(1947)
<i>Københavns stad:</i>		
Overretssagfører Axel Hulegaard, R., Dbmd., Gl. Torv 14, København K.	(1947)	(1935)
<i>København-Roskilde amter:</i>		
Grdr. P. M. Poulsen, Jersie, L. Skensved	(1947)	(1947)
<i>Frederiksborg amt:</i>		
Proprietær C. F. Lassen, Islebjerggaard, Frederikssund	(1944)	(1944)
<i>Odense-Assens amter:</i>		
Forstander Johs. Petersen-Dalum, R., Dbm., Dalum landbrugsskole, Hjallese	(1944)	(1926)
<i>Holbæk amt:</i>		
Gdr. kreditforeningsdirektør Aksel Jensen, R., Tømmerup, Kalundborg	(1947 for 3 år)	(1947)
<i>Sorø amt:</i>		
Godsejer S. Dahl, Catrineholm, Slagelse	(1947 for 3 år)	(1947)
<i>Præstø amt:</i>		
Forpagter H. Fabricius, Nysø, Præstø	(1947 for 3 år)	(1947)
<i>Maribo amt:</i>		
Stamhusbesidder, hofjægermester J. C. V. V. Grandjean, Vennerslund, Nr. Alslev	(1947 for 3 år)	(1947)

	Ar for sidste valg	1. gang valgt
<i>Bornholms amt:</i>		
Amtsrådsmedlem Jac. Jacobsen, Rutsker	(1947)	(1947)
<i>Valgte af repræsentantskabet:</i>		
Direktør Johs. F. la Cour, Pindstrup	(1948)	(1948)
Folketingsmand Larsen-Bjerre, Dagnæs, Horsens	(1948)	(1948)
Folketingsmand J. Kr. Jensen, Lillering	(1948)	(1942)
Direktør C. E. Flensborg, R. Dbm., p. p., Viborg	(1946)	(1943)
Godsejer C. C. Branth, Trudsholm, Havndal (valgt 1923 i Aalborg amt.)	(1946)	(1923)
Proprietær Martin Sørensen, Peterslund, Ø. Assels	(1946)	(1934)
— — — (1947).		
Godsejer, dr. med. Hasselbalch, FM., Borupgaard, Snekkersten	(1947)	(1935)
Amtmand, kammerherre, hofjægermester, lensgreve O. D. Schack, K., Dbm., Schackenborg, Møgeltønder	(1947)	(1923)
Folketingsmand, Grdr. Marinus Sørensen, Højbro 12, Nykøbing M.	(1947)	(1941)
Godsejer A. Olufsen, Quistrup, Struer <i>Formand for Repræsentantskabet 1948.</i>	(1947)	(1938)
— — — (1947).		

Bestyrelsen:

Hofjægermester Chr. Lüttichau, R., Dbm., Tjele, Ørum Sdr. <i>Formand.</i> Valgt af repræsentantskabet 1946 (1930).		
Godsejer A. Olufsen, Quistrup, Struer. <i>Formand for repræsentantskabet (1. gang 1948).</i>		
Proprietær Aage Holm, R., Eskjær, Tolne. Valgt af repræsentantskabet 1948.		
Amtsrådsmedlem, grdr. Jens Hørlück, R., Skodborg. Valgt af repræsentantskabet 1947 (1941).		
Departementschef P. Stahlschmidt, R., Dbm., landbrugsministeriet, København K. Valgt af landbrugsministeriet 1947 (1945).		
Folketingsmand, forstander Fr. Heick, St. Jyndevad. Valgt af landbrugsministeriet $\frac{1}{2}$ 1948.		
Afdelingschef L. F. B. Grünfeld, R., finansministeriet, København K. Valgt af landbrugsministeriet $\frac{1}{2}$ 1948.		
Folketingsmand, grdr. K. Røhr Lauritzen, R., Demstrupgaard, Sjorslev. Valgt af De samvirkende Landboforeninger 1947 (1933).		
Parcellist P. Nielsen, Vejager, Tvis. Valgt af De samvirkende Husmandsforeninger 1947 (1933).		

»Rotary«

JORDFRÆSERE

med 20" arbejdsbredde.

Med eet redskab frembringes et færdigt såbed.

- ROTARY** kan leveres med gummi- eller jernhjul.
ROTARY er den ideelle maskine til al kultivering og rensning.
ROTARY er hurtig og økonomisk, har stor ydeevne.
ROTARY'S selvskærpende knive blander effektivt overflademateriale og gødning med jorden.
ROTARY er også enestående til friluftskultivering, idet jorden findeles efter ønske og kan behandles i forskellig dybde.
ROTARY'S knivtromle hjælper med maskinens fremdrift.
ROTARY'S friktionskobling skåner kørehjul og knivtromle.
ROTARY kan forsynes med fureapparat, tromle, remskive etc.

Levering omgående fra lager. - Skriv eller ring efter brochure med specifikationer og alle oplysninger.

W. LANGREUTER'S EFTF. A/S

Gl. Kongevej 3 - København V. - Central 1090

Forhandlere og service overalt i Danmark.

Dansk Brandforsikringsselskab

„VERMUND“

af 1904 - gensidigt selskab.

Bygninger og løsøre.
Virkefelt hele landet.

Hovedkontor: Banegaardsplads 4, Aarhus.

LANDBRUGETS MASKINKURSUS

Jydsk Teknologisk Institut afholder i Januar-Februar 1949 følgende Kursus vedrørende Landbrugets Maskiner:

Kursus Nr. L. 12, fra $10/1-22/1-49$: Landbrugsmaskin-
teknisk Kursus, Pris Kr. 70,00

Kursus Nr. L. 13, fra $24/1-6/2-49$: do. Pris Kr. 70,00

Kursus Nr. L. 14, fra $7/2-12/2-49$: Traktorkursus,
Pris Kr. 50,00

Kursus Nr. L. 15, fra $14/2-19/2-49$: do. Pris Kr. 50,00

JYDSK
TEKNOLOGISK
INSTITUT

Indmeldesskema og nærmere
Oplysninger faas ved Henvendelse
til Instituttets Kontor, Ingerslevs
Plads 7, Aarhus, Telefon 13300.

Kaas- Briketter

Hovedforhandler:

Nordjyllands

Kulkompagni

Nørresundby

Telefon 4227 - 4228

Fabrik: Kaas

Telf. Kaas 11

RIBE Brændeovne og Tørveovne

Til indenlandsk Brændsel og Briketter anvendes med størst Fordel vore nye Modeller.

Brochure paa Forlangende

*Henvend Dem til vore
forhandlere eller til os.*

A/S RIBE JERNSTØBERI · RIBE
GRUNDLAGT 1848 · TELEFON 261 & 262

Børnelammelses- og ulykkesforsikring

Den gensidige
Landbo-Sygeforsikring

Vesterbrogade 15
København V.

Telef. 6659 - 5974

**Brunkul
Mergel
Kalk**

H. Theut

VIBORG · Tlf. 1560 · 1559

Nivaagaard Teglværk

Nivaa telefon nr. 9

DRÆNRØR · MURSTEN · TAGSTEN

SPAREKASSEN

FOR

SVENDBORG OG OMEGN

A. Philipsen & Co.

Viborg

Maskinanlæg . Automobiler
Telefon 532—1064

Elektriske anlæg, vandværksanlæg
Telefon 173—174

Ellidshøj Kridt- & Kalkværk

af *C. M. Christensen, Århus*

Telefon Ellidshøj 4 og Århus 7312

Fabrikation af jordbrugskalk samt foderkridtmel

Aktieselskabet

BRØDRENE BRINCKER

Greisdals Hammerværk pr. Vejle — Grundlagt 1867

Specialitet: Tørvegøbe, tørvespader, drænværktøj, lyngløer.

Alle slags gøbe, forke, spader, roehakker, høstløer
og haveredskaber leveres med fuld garanti.

**FORLANG
„ODIN“
ØL
FINESTE KVALITETER**

AALBORG TAFTEL AKVAVIT.

fremdeles befinder sig på læggepladserne. Skønsmæssigt kan det antages, at der omkring 1. oktober fandtes 20—25 pct af produktionen på læggepladserne, hovedsagelig dog i vinterstak. Da det fortrinsvis er de bedste tørv, der har fundet afsætning, er der for den tilbageværende del overvejende tale om de noget mere askeholdige kvaliteter.

Arbejdsforholdene

indenfor tørveindustrien har som helhed været ret gode. Der var stort set tilstrækkelig arbejdskraft, og den omstændighed, at der ikke skulle opnås den størst mulige produktion for enhver pris, borttog i nogen grad det pres på lønningerne, der har været karakteristisk i de foregående år.

På grundlag af de foreliggende oplysninger kan det anslås, at ca. 23 000 mandlige arbejdere og ca. 10 000 kvinder og børn har været beskæftiget i tørvesæsonen i 1948. Antallet af beskæftigede arbejdere pr. produktionsenhed er mindst på Sjælland, hvilket skyldes, at fræsætørproduktionen, der er mindst arbejdskrævende, udgør en forholdsvis større del af den samlede produktion.

Arbejdet kunne som allerede nævnt igangsættes tidligt og under gunstige vejrforhold, og forsyningen med reservedele og materialer m. v. voldte i modsætning til tidligere år ikke større vanskeligheder. Det ømtålelige spørgsmål om tildeling af brugt autogummi til tørvevognene blev løst på samme måde som i 1947 gennem centralkontorer, som producentorganisationerne oprettede, og selv om ikke alle ansøgninger kunne imødekommes i fuldt omfang, lykkedes det vist nok at foretage en fordeling, der var så nær det retfærdige, som det var muligt.

Problemet om drivkraft til tørvebrugets motorer voldte ikke større bekymringer, men udgifterne til vandpumpning var dog stedvis uforholdsmæssig store. Landbrugsministeriet disponerede over en bevilling på 2 mill. kr. til ekstraordinært statstilskud til virksomheder, der arbejdede under særlig vanskelige og bekostelige forhold. Bevillingerne blev ydet gennem tre af ministeriet nedsatte udvalg, nemlig et for Sjælland og Lolland-Falster, et for Fyn og Sønderjylland og et for Nørrejylland. Det var ventet, at der var indkommet et meget stort antal ansøgninger, men det samlede antal androg kun ca. 600, hvoraf ca. halvdelen var fra Nørrejylland. Tilskudsbeløbene varierede som regel fra 1—3 kr. pr. ton.

Da der er fremstillet væsentlig færre tørv end tidligere har transporten af de færdige tørv ikke voldt vanskeligheder af nogen art.

Prisforhold og tørvehandel.

Maksimalpriserne på tørv blev i landbrugsministeriets tørvebekendtgørelse af 13. marts 1948 fastsat uforandret i forhold til de foregående år, nemlig til de priser, der første gang fastsattes i april 1943. Fra tørveproducentside er det gang på gang med megen styrke og ikke uden berettigelse fremført, at produktionsomkostningerne og herunder især arbejds lønningerne er steget meget stærkt, men de prisbestemmende myndigheder har under henvisning til, at afskrivningerne på maskiner og materiel m. v. blev mindre og mindre, til stadighed hårdnakket fastholdt de engang ansatte priser. Det er vist ingen hemmelighed, at dette standpunkt i væsentlig grad har forbindelse med, at prisen på tørv indgår i de talrige kalkulationer, der har dannet udgangspunkt for prisansættelsen af en række livsvigtige industriprodukter, hvorfor en forhøjelse af tørveprisen kunne få hele den skønne prisopbygning til at vakle. Tillige indgår tørveprisen under en eller anden form i det normalbudget, der danner basis for pristalberegningen.

For at regulere det åbenbare misforhold mellem de faste maksimalpriser på tørvene og de stigende produktionsomkostninger har man herefter i årenes løb rådet bod ved at uddele statstilskud, hvis størrelse i første række var bestemt af, i hvilken grad produktionen ønskedes forceret. Dette kom tydeligt til udtryk i tørveordningen for 1948. Der er næppe nogen, der for alvor vil hævde, at produktionsomkostningerne var dalet fra 1947 til 1948, men alligevel skete der en meget betydelig nedsættelse af det direkte statstilskud til produktionen i Jylland, hvor man kunne regne med, at der nok blev produceret tilstrækkelig tørv, medens der til produktionen på øerne, hvor faren for underproduktion var større, fastsattes et statstilskud af i hovedsagen samme størrelsesorden som i 1947.

Da krigen i Europa sluttede i foråret 1945 og mulighederne for brændselsimport kom indenfor synsvidde, indgik staten på at yde en garanti for afsætningen af de i 1945 producerede tørv. Denne ordning opretholdtes i 1946 og 1947 uden dog at få større praktisk betydning. For 1948 blev det imidlertid fra første færd fastslået, at staten ikke under nogen form ville indgå på nogen garanti, og mærkværdigvis blev der ikke fra producentside lagt særlig vægt derpå. Således som forholdene har udviklet sig, må der sikkert regnes med, at en garanti for afsætning af alle de i 1948 producerede tørv ikke ville være blevet gratis for statskassen.

Bestemmelserne for tørvehandelen var uforandrede fra de foregående år, således at der med hver leverance skal medfølge enten analyser eller erklæring på tro og love angående tørvens kvalitet, og bestemmelserne er såvidt det skønnes blevet overholdt i samme

begrænsede omfang som tidligere, selv om den af landbrugsministeriet gennem Hedeselskabet gennemførte tørvekontrol har kunnet holde de værste prisudskejelser i tømme.

Om tørvekontrollens virksomhed og herunder kvaliteten af de producerede tørv vil der fremkomme en redegørelse i et senere nummer af nærværende tidsskrift.

Som allerede berørt må der regnes med, at storproduktionen af tørv i Danmarks moser nu er forbi for denne omgang, og det kan da måske have en vis interesse at prøve at få et overblik over, hvordan det gik.

Først og fremmest må det fastslås, at der, som den foranstående grafiske fremstilling klart viser, opnåedes en produktion af hidtil ukendte dimensioner, og at det var tørvene, der sammen med brun-kullene og brændet betingede, at vi klarede os igennem is- og krigsvintrene så godt, som vi gjorde. Vi må ikke midt i al den fuldt berettigede forargelse over al det skidt, der leveredes under betegnelsen tørv, glemme, at hovedparten af de mange tusinde tons tørv, der fyldtes i kakkellovne, komfurer og kedler af enhver art, var af god velbehandlet kvalitet; dem blev der blot ikke snakket så meget om.

Der er efter de foreliggende opgørelser siden foråret 1940 produceret ca. 42 mill. tons tørv. Går man ud fra, at der skal 2,5 à 3,0 tons tørv til at erstatte en ton kul, svarer det nævnte kvantum til ca. 15 mill. tons kul. Sættes kulprisen til gennemsnitlig 100 kr./t andrager »kulværdien« af de fremstillede tørv ca. 1,5 milliard kr. Selv om vi i tidens løb er blevet hårdet overfor store tal, vil dette tal dog sikkert overraske de fleste.

Der er blevet talt meget om de eventyrlige fortjenester, der er hentet hjem fra moserne i disse år, og nægtes kan det ikke, at mange af de tørvefabrikanter, som enten i forvejen havde eller hurtigt fik fat i gode moser, og som forstod deres håndtering, har tjent store penge, og selv om også skattevæsnet og »23. juli 1945« har taget en rundelig del, har disse folk kunnet konsolidere sig et godt stykke ud i fremtiden. Det er imidlertid kun de færreste af de vel omkring en halv snes tusinde forskellige mennesker, der i årenes løb har forsøgt sig som tørvefabrikanter, der fik noget ud af det. Langt de fleste fik i stedet for guld erfaring for, at tørvefremstilling er andet og mere end det at leje moser, maskiner og mandskab og så søge et statslån. Der skal også flid, påpasselighed og omtanke til ganske som ved enhver anden virksomhed.

Men hvad nu med moserne? Desværre ved vi praktisk talt intet om, hvor omfattende en bid den store tørveproduktion har taget af den brændselsbeholdning, der findes der. Regner man f. eks. med,

at der i gennemsnit er fremstillet 2000 tons tørv af en hektar mose, skulle det afgravede areal ved ideel udnyttelse andrage godt 20 000 ha eller et areal omtrent som Samsø. Gid det var så vel. Det er en sørgelig kendsgerning, at der vel nok især i krigens første år er blevet drevet en frygtelig rovdrift af moserne til ubodelig skade både for fremtidig moseindustriel og landøkonomisk udnyttelse.

Vi ved nu ikke, hvor mange tørv vi har tilbage i moserne, og forsåvidt der er fuld sikkerhed for, at vi altid for fremtiden kan få kul nok udefra, har det jo heller ikke større interesse, men når den nævnte betingelse vel nok må anses for temmelig usikker, må det være en naturlig opgave snarest muligt at få gjort status på dette område. Vi ved derimod med stor sikkerhed, at det bliver vanskeligere og dyrere, dersom vi en gang til skal forcere moseudnyttelsen i samme grad som det har været nødvendigt i den nu afsluttede periode, fordi det selvsagt er de til tørveproduktion bedst egnede moser, der har måttet holde for, og som derfor nu i stort antal er tømt.

LITTERATUR

Da står en ny tids bonde.

(Det danske Forlag, 225 s., ill.)

Det er en hel fornøjelse at læse *Fridlev Skrubbeltrangs* bog »Da står en ny tids bonde —«. Det er tiden fra omkring 1860 til nu, denne ypperlige kender af vor bondehistorie her har tegnet en intim og levende skildring af. Der er en mængde skribenter, der har behandlet emnet før ham, så det skulde synes temmelig fortærsket og uden megen mulighed for friske synspunkter, men de er der og er lette at finde. Det er overgangstiden, brydningen mellem før og nu, udviklingen fra usikkerhed overfor de faglige forandringer og til stigende tro på egne evner og udnyttelse af disse evner i pagt med en samtidig åndelig vækst, der er ledemotivet igennem bogens 225 sider. Dr. phil. Skrubbeltrang har med fast hånd tegnet den gamle tids bønder med deres svaghed og deres særlige karaktertræk og vist, hvorledes ændringerne har haft de økonomiske svingninger og det kulturelle livs vekslen til bestemmende faktorer. Det er et værdifuldt og let tilgængeligt værk, der her foreligger i en knap og god form til ære for både forlag og forfatter. Det væsentlige står klart og tydeligt og bedre skildring vil ikke findes for den, der ønsker en objektiv og klar fremstilling af disse 80 års mærkværdige udvikling — mærkværdig må være det rigtige udtryk, når man i eet ord skal karakterisere forvandlingen fra snæversyn og tilbageholdenhed, som det almene, til samarbejde, forståelse og åbent blik for, hvad der kan bære videre fremover.

Men hvorfor nævner forfatteren ikke med eet ord, at udbygningen af de jyske hedeegne med plantager og navnlig med de tusinder af kilometer læhegn har givet landbruget en uvurderlig håndsækning mod bedre afgrøder. Der skrives om mergling, dræning, indførsel af rodfrugter, anvendelse af gødning, forbedrede racer o. s. v., men, som et utal af andre landbrugsforfattere, ofres der ikke en linie på omtale af de værdier, der er vundet ved de 800 mill. læhegnplanter, som siden 1880 er spredt over landet. Som bekendt kan man med nogen tryghed regne med, at et godt læhegn øger agermarkens udbytte med omkring 10 %, foruden hvad kreaturerne betaler mere for læ i de hårde forårs- og efterårsmåneder. Kender forfatteren ikke dette forhold? Det er ikke uvæsentligt, men et uundværligt led i dansk landbrug at have læet i orden.

Det er et ofte gentaget hjertesuk i dette blad, om de, der skriver om og arbejder for vort landbrug, også altid ville huske, at selv om læhegn er blevet et naturligt led i billedet, så må det aldrig blive noget selvfølgeligt, der glemmes. Arbejdet for videreførelse af læhegnrejsningen og de gamle læhegn fornyelse trænger til al den støtte, det kan få. Og en så værdifuld bog som den foreliggende burde have været isprængt en flammende agitation for øget læplantning i kraft af, at læplantningen netop er et af de smukkeste udtryk for, hvad dansk landbrug har nået i den periode, der her omtales.

Så vidt anmelderen ved, er hr. Skrubbeltrang nordjyde og af landmandsæt — så meget mere varmt burde sagen have været omtalt.

H. S.

»Danske oldtidsminder«,

af P. V. Glob, Det danske Forlag, 170 s., ill.

Det er en rigtig bog, Det danske Forlag har udsendt om »Danske oldtidsminder«, en håndbog og en underholdende bog i eet, fyldt med prægtige illustrationer og kortfattet og klar i sin redegørelse. Kæmpehøje, gravkamre, helleristninger, oldtidsbyer og befæstningsanlæg skildres og forklares af forfatteren og arkæologen, dr. phil. P. V. Glob, så man får gåderne løst og indvies i det danske landskabs daglige tale. — Hvem vidste, at Danmark har over 100 000 registrerede gravhøje.

H. S.

Statstilskudet til transport af mergel og kalk.

Det i år af staten bevilgede tilskud på 1 550 000 kr. til nedsættelse af transportomkostningerne for mergel og kalk var allerede i slutningen af oktober opbrugt.

Hedeselskabet har i den anledning søgt om en yderligere bevilling på 500 000 kr.

Mindre MEDDELELSER ★

✕ ✕

Forstassistent *Kr. Therkildsen*, Grindsted, er blevet udnævnt til skovfoged og afløser for pens. forstassistent *Jensen*, Tarm. *K. Therkildsen*, der samtidig er blevet fast ansat, vil foreløbig blive boende i Grindsted.

*

Ølgod plantningsforening, der i år har 60 års jubilæum, har i det foreløbne år uddelt 270 000 planter. Ved den forleden afholdte generalforsamling genvalgte formanden, lærer *H. Øllgaard*, Heibøl, og gårdejer *Enevoldsen*, Hoven, og *Kr. Thomsen*, Ørbæk.

*

I november måned havde Hedeselskabet besøg af en udsending fra det engelske landbrugsministerium *mr. Archer*, der var her i Danmark for at studere vore mergel- og kalklejer, men navnlig for at sætte sig ind i det danske system for statstilskud for transport af mergel og kalk. *Hr. Friis Møller* fra mergelafdelingen rejste i nogle dage rundt med *mr. Archer*.

*

Nr. Snede plantningsforening, hvis formand er rentier *Jens Madsen*, Ejstrupholm, fejrer den 29. januar 1949 50 års jubilæum.

*

Skovarbejderskole i Grib skov.

Danmark har nu fået sin første faglige skovarbejderskole. Den er beliggende i Grib skov ved Kagerup station, og er indrettet i en barak, som arbejdsministeriet tidligere har disponeret over som beskæftigelseslejr. Skolen kan tage 50—60 elever, der på et kursus på fire uger bliver uddannet til skovarbejdere.

Undervisningen omfatter praktiske øvelser i arbejdsteknik, skovning af forskellige træarter, planteskolearbejder, arbejder med hegn, veje og grøfter, sprængning og flere andre fag. Der gives yderligere teoretisk undervisning i danske skovbrugsforhold, fysiologi, arbejdsteknik, redskabslære, motortlære, bekæmpelse af skovbrande og endnu flere fag. For at blive optaget på skolen, skal vedkommende have arbejdet mindst et år i skoven. Ophold og undervisning er gratis, og der ydes erstatning for rejseudgifter og tabt arbejdsfortjeneste.

*

På den fornylig afholdte generalforsamling i Foreningen af danske Mosebrugere oplyste kontorchef *Holbøll*, landbrugsministeret, at man for 1949 regnede med en nødvendig tørveproduktion på ca. 1,5 mill. tons tøsv.

*

Skovfoged *Troels Jørgensen*, der hidtil har gjort tjeneste på Hjedsbækgaard, er fast ansat som skovfoged i Slauggaard Plantage.

Anvend torvestroelse ved dræning ...

Paa jorder med flintsandet undergrund kan en tilsanding af drænrørene forebygges ved anbringelse af et lag torvestroelse („hundekød“) omkring stødfugerne. Ligesom torvestroelse med fordel benyttes ved dræning i stiv lerjord. Spørg Hedeselskabet.

Mejeriernes og Landbrugets ULYKKEFORSIKRING

Telefon 14350
Gensidigt selskab

Reventlowsgade 14
København V.

Ansvarsforsikring

Automobilforsikring

Aarhus Privatbank

Stiftet 1871

Århus: Hovedkontor
København: Nygade 1

Aktiekapital og reserver
andraget ca. 19,3 mill. kroner

TRÆLØSE PR. HERLUFMAGLE — TLF. SKELBY 83
Under kontrol af Sydsjællands Planteavludvalg

Danatex træfiberplader

100 % dansk — mod kulde, fugt og lyd

AXEL PRIOR Akts.

A/S L. HAMMERICH & Co.

Bredgade 33 - Centr. 23
København K.

Grønnegade 57-59 - Tlf. 7050
V. Ringgade - Århus

Brug **RANDERS**
ØREB

Røde Drænrør

fra 2"-12" haves
altid på lager.
Forlang tilbud.

»Sofienlund«

Teglværk.

Telefon 10 Ulstrup.

L. KRISTENSEN

REMINGTON OG REMTOR
SKRIVEMASKINER

DANMARKS ÆLDSTE
SKRIVEMASKINE-FIRMA

FREDERIKSBERGGADE 1 A
KØBENHAVN K.

Teglværkernes

Salgskontor

Esbjerg

Telef. 265-546

DRÆNRØR

2"-15"

Mursten . Tagsten

TAANUM
TEGLVÆRK
RANDERS

PRIMA DRÆNRØR
2"-16"

Telefon 21 Taanum

Jordbrugskalk
Mergel

„Sct. Knuds Gaard“
ODENSE . Tel. 38 (5 lin.)

Skive
Discontobank

Kontortid 9-12 og 2-5

Filial i Haderup

AEROLIT
DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

N.
K.
T.

"DANSK STAALGÆRDE"

FRA 1/2 NORDISKE KABEL- OG TRAADFABRIKER

BEDSTE OG BILLIGSTE
HEGN TIL

KREATURFOLD, HAVE,
MARK, SKOV ETC.

Faas hos enhver Iisenkræmmer og Købmand.

N.
K.
T.

Alt i prima røde drænrør.

Silkeborg, Herning og omliggende
teglværkers salgskontor
Torvet 6, Silkeborg Telefon 1200

repræsenterende følgende værker:

A/S Lysbro Teglværk.
De Forenede Teglværker,
Lysbro.

Bøgild Teglværk, Lysbro.
Vinderslevgaard Teglværk.
Paarup Teglværk.

Bjødstrup Teglværk.
Gjern Teglværk.
Visgaard Teglværk.
Højriis Teglværk, Ikast.
De Forenede Midtjydske
Teglværker, Herning.

i **Forsikring** skal man ha'..

BALTICA

Stenstrup og Odense teglværkers kontorer

Stenstrup - Telefon nr. 19

Prima drænrør

Skivehus Asfalt- og Tagpapfabrik

Asfalt

til imprægnering
af cementrør

Vejle Bolte- & Møtrikfabrik

Grundlagt 1899
Telefon 2120
Telegr.-Adr.: Boltefabriken

Alle slags bolte, skruer
og skinnespiger

Afvandingspumper
Entreprænsopumper
Husvandspumper
Pumper for gartnerier
og ethvert andet formål

Skriv efter tilbud og brochure

★ ★ ★

Aktieselskabet
DE SMITHSKE
JERNSTØBERIER OG MASKINVÆRKSTEDER
Aalborg Telf. 6696

*Andels-
Klædefabriken*

Grindsted

Telefon 20

Det gensidige forsikringsselskab

Dansk Plantageforsikringsforening

tegner forsikring for genplantningsværdien for nåletræs-plantager overalt i Danmark. — Indskud een gang for alle 1 kt. pr. ha. Årlig præmie pr. ha 30 øre, minimum 2 kr. Vedtægter og indmeldelsesblanketter ved henvendelse til

FORENINGENS KONTOR I VIBORG
Telefon 1340

Den sjællandske Bondestands Sparekasse
Vestervoldgade 107 København V

82 Kontorsteder paa Sjælland

ALLE SPAREKASSEFORRETNINGER UDFØRES

CARLO MORTENSEN

Bogtrykkeri & Kartonnagefabrik

St. Sct. Mikkelsgade 21
Viborg
Telefon 355

Marsø Støbeegods

AKTIESELSKABET
N.A. Christensen & Co.
KGL HOFLEVERANDØR
NYKØBING MORS

Redaktionsudvalg: Afdelingsleder, civilingeniør J. Parbo (formand),
afdelingsleder, skovrider B. Steenstrup og botaniker N. C. Nielsen.

Redaktør: Har. Skodshøj.

Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg.